

νόησεν ὀρθῶς ὑπὲρ τὴν ἔννοιαν ὅτι οὗτος ἐπιτρέπει μὲν τὴν ὑπισθοχώρησιν ἐν ἀνάγκῃ, ἀλλ' ὅτι ἐπιθυμεῖ εἰ δυνατόν νὰ συναφθῇ πρῶτον μία μάχη. Ἦρχισε λοιπὸν προετοιμαζόμενος διὰ τοιαύτην τινὰ περίπτωσιν.

Καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ θέσις τῶν πραγμάτων ἐδεικνύετο καὶ πάλιν εἰς αὐτὸν ὑπὸ εὐνοϊκωτέρων ἔποψιν. Ἡ ἡμέρα ἀναπαύσεως καὶ ἡ ἄφρονος σίτησις ἐνεψύχωσε τὰ στρατεύματα καὶ κατέστησε δυνατόν τὴν ἐπανόρθωσιν τῆς τάξεως. Ὁ ἐχθρὸς δὲν τοὺς ὤθησεν· ἠδύνατο δὲ νὰ περιμένωσιν, ὅτι καὶ ἡ ἐπομένη ἡμέρα ἤθελε παρέλθει ἄνευ ἐχθροπραξιδῶν. Ὁ Βένεδεκ ἔστειλε λοιπὸν τηλεγραφικῶς εἰς τὸν αὐτοκράτορα ἐκτεταμένην ἔκθεσιν τῶν περιστάσεων, τὴν ὁποίαν ἐπέρανε διὰ τῶν ἐξῆς φράσεων: «Θ' ἀφήσω τὸν στρατὸν αὐριον ν' ἀναπυθῆ, δὲν δύναμαι ὅμως νὰ μένω ἐνταῦθα περισσότερον καιρὸν, διότι μέχρι τῆς μεθαύριον θὰ ἐπέλθῃ ἔλλειψις ποσίμου ὕδατος, καὶ θὰ ἐξακολουθήσω τὴν 3 τὴν ὑποχώρησιν πρὸς τὸ Πάρδουβιτς. Ἐὰν δυναθῶ νὰ βασιθεῶ πάλιν ἐπὶ τῶν στρατευμάτων καὶ ἂν δευχθῆ μία εὐκαιρία κατάλληλος πρὸς ἐπίθεσιν θὰ ἐπιχειρήσω αὐτήν, ἄλλως δὲ θὰ προσπαθῶ νὰ ἐπαναφέρω τὸν στρατὸν ὅσον δυνατόν καλλίτερον εἰς Ὀλμούτς. «Δὲν εἶχε λάβει λοιπὸν τὴν τελευταίαν ἀπόφασιν, ἀλλ' ὅμως ἐπέμεινεν ἤδη εἰς τὸν σκοπὸν, — ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἤθελε τὴν μάχην, — νὰ συνάψῃ αὐτὴν εἰς τὴν τωρινὴν αὐτοῦ παράταξιν ἔχων εἰς τὰ νῶτα τὸν Ἄλβιν καὶ τὴν πόλιν τοῦ Καϊνιγράιτς. Μεταβαίνων πρὸς αὐτήν, ἐν μέσω πασῶν τῶν θλιβερῶν μεριμνῶν του, εἶχεν ἐπισκοπήσει τὴν τοποθεσίαν καὶ εἶχεν εἴρει αὐτὴν λίαν εὐνοϊκὴν πρὸς ἀμυντικὴν πάλην. Τὸ ἑσπέρας εἰσέτι τῆς 1ης Ἰουνίου διέταξε τὴν ἀνέγερσιν προχωμάτων τινῶν ἐπὶ τῶν βορείων ἄκρων τῆς ἐκλεχθείσης θέσεως. Πρὸ μεσημβρίας τῆς 2ας ὁ στρατηγὸς Ἐνικσταίν Ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου ἀνήγγειλεν εἰς Βιέννην τὴν καλλιτέρευσιν τῶν περιστάσεων μετὰ τῆς ἀγγελίας ταύτης διασταυρῶν ὅμως αὐτοκρατορικὸν διάταγμα, ὑπερ ἀπέλυε καὶ αὐτόν, τὸν Κρίσμаниκ καὶ τὸν Κλάμ-Γάλλας τῶν θέσεων τῶν καὶ τοὺς ἐκάλεε πρὸς λογοδοσίαν εἰς Βιέννην. Τῇ προτάσει τοῦ Βένεδεκ ὁ στρατηγὸς Βαουμγκάρτεν τοῦ τρίτου Σώματος ἔγινεν Ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου, ἐνῶ ὁ στρατηγὸς Γοντρεκούρ ἀντικατέστησε τὸν Κλάμ-Γάλλας ὡς διοικητὴς τοῦ πρώτου Σώματος. Οἱ δύο οὗτοι ἀξιωματικοὶ ἀνέλαβον τὰ νέα αὐτῶν καθήκοντα μόνον τὴν ἐπομένην πρωΐαν, ὅτε ἤρχιζον ἤδη βροντῶντα τὰ τηλεβόλα, ὥστε ὁ Βένεδεκ εὐρίσκειτο πράγματι τὴν ἡμέραν τοῦ ἀγῶνος ἄνευ ἀρχηγοῦ τοῦ Ἐπιτελείου, διότι ὁ μὲν μέχρι τοῦδε δὲν εἶχε πλέον τὸ δικαίωμα νὰ ἐνεργήσῃ, ὁ δὲ νεωστὶ διορισθεὶς δὲν ἠδύνατο εἰσέτι ν' ἀναλάβῃ τὴν ὑπηρεσίαν.

Μεθ' ὅλα ταῦτα ὅμως ὁ Βένεδεκ εἶχε φέρεи εἰς

πέρας τοὺς διαλογισμοὺς του κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ αὐτοκράτορός του καὶ ἐτηλεγράφησε μετὰ μεσημβρίαν τῆς 2ας Ἰουλίου εἰς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα: «Ὁ στρατὸς διαμένει αὐριον εἰς τὴν παράταξιν του παρὰ τὸ Καϊνιγράιτς, ἡ ἡσυχία καὶ σίτησις ἐπέδρασαν καλῶς, ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ ἔχω ἀνάγκην περικιτέρω ὑποχωρήσεως.»

Ἐσκόπευε λοιπὸν νὰ δευθῆ τὴν ἀποφασιστικὴν μάχην εἰς τὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν κατεῖχε. Δὲν εἶχεν ἀνάγκην νὰ τὴν περιμένῃ πολὺν καιρὸν. Διαρκούσης τῆς ἑσπέρας ἔφθانون πανταχόθεν ἀγγελίαι ἀπὸ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν καὶ τῶν περιπολιῶν περὶ τῆς προσεγγίσεως τοῦ ἐχθροῦ.

Ἡμέρα μεγάλῃς ἱστορικῆς σημασίας ἐπέκειτο. [Ἐπεταὶ συνέχεια]

ΖΑΝΟΣ ΧΑΡΙΣΗΣ

Διήγημα

Ὁ Ζάνος Χαρίσης ἦτανε ζωηρό, πολὺ ζωηρὸ παιδί· ὁ Κομνηνὸς Βερνίκης ἀχώριστος φίλος τοῦ Ζάνου, ἀπ' τὸν καιρὸ ἀκόμα τοῦ τυλίγανε ξηρόχορτα καὶ τὰ κινίζανε κρουφὰ μέσα στὸ περιβόλι. Ὁ Ζάνος ἦτανε ἀνήσυχο παιδί λιγάκι «σκανταλιάρικο» καθὼς τοῦ λένε στὸ νησί του κάθε παιδί τοῦ πιάνει τόπο σὰν μεγαλώσῃ. Νὰ ἡ ὥρα νὰ μὴν ἦνε σκανταλιάρικο ἓνα παιδί! Μὰ ἂν σοῦ κάμῃ τὸν ἄγιο ἀπὸ τεσσάρω χρόνω, τότες τί ἀσάλευτη Παναγιὰ θὰ καταντήσῃ νὰ γενῆ εἰκοσιτεσσάρω! Τὸ παιδί πρέπει νὰ ἀτακτῆσῃ, τοῦ κάκου. Κάθε ἀταξία τοῦ κάνει στὰ μικρὰ του χρόνια, θὰ πῆ μιὰν ἰδέα, μιὰν ἐπιχείρησι, μιὰ παλικαριά σὰν μεγαλώσῃ.

Τὲς ἀταξίες τοῦ μικροῦ Ζάνου τὲς ἔβλεπε φυσικὰ ὁ κόσμος καὶ εἶχε νὰ λέγῃ· μὰ ἡ μάνα του, ἡ χαροκαμένη ἐκείνη χήρα, τοῦ σὰν ἔχασε τὸ ταῖρι τῆς ὕστερα ἀπὸ ἐνὸς χρόνου εὐτυχικῶς ἔρριξε ὅλη τὴν ἀγάπη τῆς καρδιάς της ἀπάνω στὴν ξανθομάλλη γυῖοκα της, ἔβλεπε κατὶ βαθύτερα ἀπ' τὸν κόσμον· ἔβλεπε πῶς ὁ Ζάνος τῆς εἶχε τὸ κεφάλι, τὰ γούστα, τὴ λεβεντιά καὶ τὴ φωτιά τοῦ πατέρου του. Ἐβλεπε πῶς θ' ἀγαπήσῃ κι' αὐτὸς μιὰν ἡμέρα, καὶ θ' ἀγαπήσῃ ὥσοῦ ἢ νὰ λυώσῃ ἡ καρδιά του, ἂν ἡ ἀγάπη του εἶνε κακὴτυχη, ἢ ν' ἀνοίξῃ καὶ νὰ γενῆ τριαντάφυλλο, ἂν εἶνε φρόνιμη καὶ ταιριασμένη ἀγάπη.

Ἐνοιώθε ἡ ξυπνὴ Χαρίσινα τὸν χαρακτήρα τοῦ Ζάνου τῆς κι' ἀπ' τὴν ἀγάπη καὶ ἀρσίσωσι τοῦ εἶχε πρὸς τὸν Κομνηνὸ. Ὁ Κομνηνὸς ἦτανε κατὶ μεγαλῆτερος, βαρούτζικο παιδί, μὰ ἔχι κοιμισμένο· ἦτανε «σιγαχὲ ποτάμι» παιδί γιατροῦ, — θετικὸ παιδί· μετροῦσε καὶ τὰ λόγια του καὶ τὰ ἔργα του. Σὰν ἐπρότεινε ὁ Ζάνος κανένα παιγνίδι, καμμιά τρέλλα, ὁ Κομνηνὸς ἐξέταζε καλὰ τὸ ποῦμα καὶ ἀποφάσιζε. Οἱ δύο τους ἦ-

τανε ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος τῆς γειτονιάς. Ἡ θειά Παλοῦ εὑρίσκει ἑξαφνα μιὰ δέσμη κλωστὲς κομμένες ἀπ' τὸ στημόνι ποῦ ἐδιαζότανε στὸν τοῖχο· πατοῦσε τὲς φωνές, καταριότανε, ἐχαλοῦσε ὁ κόσμος. Ἐτρεχε μέσα στὴν αὐλὴ τῆς Χαρίσαινας καὶ φώναζε μὲ τὰ χέρια σηκωμένα. Μήτε φωνὴ μήτε ἀκρόασι! Ὁ Ζάνος ἔμπαινε σὲ λιγάκι μὲ τὸ καλάθι γεμάτο φρούτα, σὰν νὰ γύριζε ἀπ' τὸ περιβόλι ἐκεῖνη τὴν ὥρα. Τὸν ἐρωτοῦσε, κ' ἔβγαινε ἀμέσως ἡ δουλειὰ στὴ μέση! Δὲν μπορούσε ὁ μικρὸς νὰ πῆ φέμματα. Καὶ δὲν ἐφοβότανε νὰ πῆ καὶ τὴν ἀλήθεια, γιατί δὲν τὸν ἔπιανε ἡ μάννα μὲ τὲς συνειθισμένες φοβέρες ποῦ κάνουν τὸ παιδί νὰ κρύβῃ τὴν ἀλήθεια, ὅσο μπορεῖ πειθὴ βαθεῖα μέσα του. Τὰ ὠμολογοῦσε ὅλα, μετάνοιونه, ἔκλαιγε, κ' ἔπειτα ἔπαιρνε τὸ καλάθι μὲ τὰ φρούτα ἢ κανένα ἄλλο φιλοδώρημα καὶ πήγαινε στῆς Κυρὰ Παλοῦς, νὰ φιλιωθοῦν. Τότες τὸν ἔπαιρνε κι' αὐτὴ καὶ τὸν ἐφιλοῦσε ἡ δύστηνη! Δὲν μπορούσε νὰ μένῃ ἀναίσθητη στὰ μεγάλα καὶ γαλανὰ ἐκεῖνα μάτια.

Τέλειωσαν τὰ φέμματα κι' ἄρχισε τὸ Σχολεῖο. Κ' ἐκεῖ μαζί ἐμπήκανε τὰ δυὸ παιδιὰ. Ὁ Κομνηνὸς ὅμως ἄρχισε εὐθὺς νὰ μαθαίνει, γιατί σὰν ἔσκυβε τὸ κεφάλι του νὰ καταλάβῃ ἕνα πράγμα δὲν τὸ σήκωνε ὡσοῦ νὰ τὸ καταλάβῃ. Εἶνε ἀλήθεια πῶς ὁ νοῦς του δὲν ἐπήγαινε μακρότερα ἀπ' ὅσα ἐδιάβαζε. Ὅσα ὅμως ἐδιάβαζε τὰ ἐμάθαινε. Ὁ ἄλλος, ὁ κατεργάρης, ἐνοοῦσε νὰ φέρῃ μέσα στὸ Σχολεῖο τὴν ἀνησυχία καὶ τὴν ἀταξία ποῦ τὸν διασκέδαζε ἔξω ὡς τώρα. Γλυκοαίματος καθὼς ποῦτανε, τὸν ἀγάπησε καὶ ὁ δάσκαλος, καὶ δὲν πήγαινε πάντοτε ἡ καρδιά του νὰ τὸν μαλλόνη καὶ νὰ τὸν τιμωρῇ. Ἐπειτα τὸ παιδί δὲν ἐπείραζε καὶ κανένα, δὲν εἶχε ποτὲς κακὸ μὲς τὸ νοῦ του. Μόνο ποῦ δὲν μπορούσε νὰ ἡσυχάσῃ, νὰ προσέξῃ. Ὁ νοῦς του ἐπήγαινε κι' ἐρχότανε σὰν τὰ πόδια του σὰν ἐκάθιζε στὸ θρανί του. Ποτὲς δὲν ἤξερε τὸ μάθημά του στὴν ἐντέλεια, πάντοτε ἀρπαχτικὰ καὶ στὸ ποδάρι τὸ μάθαινε.

Τὰ θάμματα ὅμως τῆς πειθαρχίας εἶνε μεγάλη, καὶ μεγάλη ἡ χάρι τους. Ὑστερα ἀπὸ 3—4 χρόνια ὁ μικρὸς ἐπαινοῦσε στὸ «ἑλληνικὸ» μὲ πολλοὺς ἐπαίνους· ἐνοεῖται μαζί μὲ τὸν Κομνηνὸ πάντοτε, μὰ τί διαφορά! ὁ ἕνας ἐπήγαινε κλπάζοντας, ὁ ἄλλος σὰν φορτηγὸ ἀλογάκι· κι' ἂν ἐβρισκόντανε οἱ δύο πλάγι πλάγι ἀκόμα, τὸ χρωστοῦσε ὁ Κομνηνὸς στὸ Ζάνο, ποῦ στεκότανε κάποτε καὶ τὸν ἐπερίμενε στὸ δρόμο.

Πρέπει νὰ τανε ὁ Ζάνος 15 χρονῶ τώρα. Ἐποχὴ ποῦ ἀρχινᾷ τὸ ἀγόρι νὰ γίνετα ἄνοστο, μήτε παιδί μήτε ἄνδρας, καὶ στὴ φωνή του ἀκόμα! Κάποιος εἶπε ἀπ' τὰ 12 ὡς τὰ 17 τὸ παιδί

πρέπει νὰ κρύβεται κάτω ἀπ' ἕνα βιρέλλι, νὰ μὴ φαίνεται στὸν κόσμο. Περιστὸ ὅμως νὰ ποῦμε πῶς ἡ κυρὰ Χαρίσαινα δὲν ἦταν αὐτῆς τῆς γνώμης. Αὐτὴ δὲν ἔβλεπε τὴν ὥρα νὰ δῇ τὸν γυόκα της ἄντρα. Τί ἄλλο εἶχε νὰ περιμένῃ στὸν κόσμο; Καὶ φυσικὰ σὰν τὸν ἔβλεπε νὰ μεστὸνῃ σιγὰ σιγὰ, ἡ χαρὰ καὶ ἡ ἐλπίδα πλημμυροῦσαν τὴν καρδιά της. Ὅχι πῶς ἐπερίμενε βοήθεια ἀπ' τὸν Ζανῆ της. Τὸ δικό της τὸ εἶχε, καὶ μὲ τὸ παραπάνω. Ἦθελε μόνο νὰ τὸν ἀξιώθῃ προκομμένο καὶ δαχτυλοδειχτούμενο στὸ χωριὸ της. Ἦθελε νὰκοῦη πάλι τὸ γλυκὸ ὄνομα τοῦ Χαρίση ὀλόγυρά της, ἤθελε πάλι νὰ βλέπῃ ζωντανὸ τὸ μακαρίτη μπροστὰ της.

Ἄλλα δυὸ τρία χρόνια, κ' ἔγινε τὸ μισὸ ἔνειρό της. Τώρα ἔπρεπε νὰ γείνη καὶ τ'ἄλλο μισὸ. Πῶς ἴδρονε τὸ μουστάκι τοῦ χαριτωμένου της Ζάνου δὲν ἦταν ἀρκετό. Ἐπρεπε νὰ γείνη καὶ ἄνθρωπος. Ὡς τώρα, ἀπὸ δῶ εἶχε ἀπὸ κεῖ εἶχε, τὸν ἐκατάφερε μὲ τὴν ἀγάπη της, μὲ τὰ γλυκὰ λόγια της. Μὰ αὐτὴ ἡ πολιτικὴ δὲν μπορούσε νὰ βαστάξῃ ὡς τέλος. Ὁ Ζάνος ἔπρεπε νὰβγῇ ἔξω, νὰ ξενιτευθῇ, νὰ μάθῃ κάποιον τέχνη, κάποιον ἐπάγγελμα. Καὶ τότες ἄλλο δὲν εἶχαν. ἡ καλὲς οἰκογένειες στὸ νοῦ τους παρὰ ἡ γιαντρικὴ ἢ δικηγορικὴ. Δικηγόρος μήτε ὁ Ζάνος ἤθελε νὰ γείνη, μήτε ἡ μητέρα του δὲν θὰ τὸν ἔφινε, γιατί θὰ τὸν ἔχανε ἀπ' τὸ χωριὸ της. Δὲν ἔμενε λοιπὸν ἄλλο παρὰ γιαντρός. Ἐπειτα ὁ πατέρας τοῦ Κομνηνοῦ, ὁ Γέρο Βερνίκης, ἐπρόσεχε τώρα πειότερο τὰ κτήματά του παρὰ στοὺς ἀρρώστους του. Καὶ τόσο ἀδιασμένος ἦταν ἀπ' τὸ τρέχα τρέχα μέρα καὶ νύχτα, ποῦ δὲν ἤθελε μηδὲ ν' ἀκούσῃ ἕνα τέτοιο ἐπάγγελμα γιὰ τὸ γυιό του. Νὰ πάγῃ στὴν Ἀθήνα, ναί· ἄς γενῇ δικηγόρος ἂν θέλῃ, θεολόγος, ἢ κἂν φιλόλογος. Γιὰ γιαντρικὴ ὅμως δὲν ἔχει χρήματα νὰ δώσῃ. Ὁ Κομνηνός, πρακτικὸ παιδί, δὲν ἤθελε μήτε ῥήτορας νὰ γείνη, μήτε δεσπότης, μήτε καθηγητής· αὐτὸς ἀγαποῦσε τὴν ἐξοχή, ἦτανε τοῦ πατέρα του γυιός. Ἀποφάσισε λοιπὸν νὰ σπουδάσῃ χημεία, βοτανικὴ, γεωπονία, καὶ τέτοια. Εἶχε μεγάλα σχέδια γιὰ τὰ κτήματα τοῦ γέρου του. Ἐπειτα, νὰ ποῦ ἤθελε ὁ Ζάνος νὰ γείνη γιαντρός· ἕνας γιαντρός φθάνει στὸ χωριό.

Ἦτανε φθινόπωρο· ἡ δυὸ οἰκογένειες, τοῦ Βερνίκη, καὶ ἡ κυρὰ Χαρίσαινα μὲ τὸ Ζάνο της, ἐδειπνοῦσανε μαζί τὴν παραμονὴ τοῦ μισεμοῦ· τὰ φορέματά τους ἦτανε ὅλα στὰ μπαούλα, μὲ λεβάντες καὶ γαζιές σκορπισμένες μέσα, γιὰ νὰ μυρίζουν. Κάτι μαντιλάκια, κάτι σακκουλάκια μὲ θυμῆματα, ὅλα καλὰ στοιβασμένα καὶ ἔτοιμα. Τὰ παιδιὰ ἦτανε χαρούμενα καὶ ζωηρά, ἡ μαννάδες συλλογισμένες. Μόνο ποῦ δὲν ἔκλαιγα ἀκόμα· τὰ δάκρυα τὰ φυλάγανε γιὰ αὔριο!

Ὁ Γερο Βερνίκης ἀπόψε ἦτανε ὅλος συμβου-
λές. Εἶχε νὰ τοὺς πῆ καὶ τοὺς δύο πολλά, καὶ
τοὺς τᾶπε μὲ τὸ παραπάνω. Δὲν ἀφῆκε ὁδηγία
νὰ μὴν τοὺς δώσῃ, δὲν ἀφῆκε παληὴ φίλο καὶ γνώ-
ριμο νὰ μὴν τοὺς ἀναφέρῃ, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς δύο-
τρεῖς στενοὺς φίλους ποὺ τοὺς εἶχε συστατικά.

Ἦστερ' ἀπ' τὸ δεῖπνο ἡ κυρὰ Βερνίκη ἀκόμα
εἶχε ν' ἀποτελειώσῃ ἓνα ἐργόχειρο ποῦ ἐπλεκε
τοῦ Κομνηνοῦ τῆς. Κ' ἡ μικρὴ σουσουράδα τῆς
ἡ Χρυσούλα, κόρη δώδεκα χρονῶ, ὅλο πηχαιοερ-
χότανε καὶ ἐβγαζε στὴ μέση καινούργιες δου-
λειές, πότε μὲ τὸ ἓνα πότε μὲ τὸ ἄλλο ποῦ
ἐπρεπε νὰ μῆ μέσα στὸ μπαούλο τοῦ Κομνηνοῦ
τοὺς.

Ἡ χήρα Χαρίση δὲν εἶχε τίποτε ἀρισμένο
γιὰ τὴν τελευταία βραδυά. Ὅλα τὰ πράγματα
τοῦ Ζάνου ἦταν ἑτοιμα μέρες καὶ βδομάδες. Μη-
γὰρ εἶχε καὶ ἄλλο τίποτε νὰ συλλογισθῇ ἡ καί-
μένη τόσα χρόνια; Βοηθοῦσε λοιπὸν τὴν Κυρὰ
Βερνίκη κ' ἐδίνε τὴ γνώμη τῆς στὲς χίλιες δύο
προτάσεις τῆς μικρῆς.

Κ' ἐτῆ, πέρασε ἡ βραδυά. Τὸ πρωτὶ πρωτὶ ἡ
χήρα Χαρίση περπατοῦσε στὸ περιβόλι τῆς μὲ
τὸν Κομνηνό. Ὁ Ζάνος εἶχε πάγει νὰ φροντίσῃ
γιὰ τᾶλρα. Κουβεντιάζανε οἱ δύο τοὺς σπουδαῖα,
πολὺ σπουδαῖα. Ὁ Κομνηνὸς κουνούσε τὸ κεφάλι
του σὰν μεγαλάνθρωπος, ἡ μητέρα τοῦ Ζάνου
ἔλεγε καὶ ὅλο ἔλεγε, πότε ζωηρὰ καὶ γελαστά,
πότε σιγανὰ κ' ἐμπιστευτικά, σὰν σκαρόνανε
κανένα στρατήγημα, καμμιά παγίδα. Εἶχε μιὰ
πολὺ ἀσυνήθιστη πονηριά τὸ πρόσωπο τῆς Χα-
ρίσαιναις, ἓνα εἶδος γυναίκειο θρίαμβο, ποῦ σοῦ-
λεγε: ἔνοιιά σου, ἡ δουλειά μας μῆκε στὸ δρό-
μο. Σὲ λιγάκι ἔρχεται κ' ἡ Βερνίκαινα μὲ τὸ
γιατρό τῆς, καὶ μπαίνουν κ' αὐτοὶ στὴν ὁμιλία.
Λοιπὸν ἦτανε παληὰ δουλειά, παληὸ σχέδιο.

Ἐξάρνα ἀκούγονται τᾶλρα στὴν αὐλή. Ἐπρε-
πε νὰ ξεκινήσουν ἀμέσως γιὰ νὰ προσθάσουνε τὸ
βαπόρι κάτω στὸν λιμένα. Δὲν εἶχανε λοιπὸν
καιρὸ νὰ χάνουνε. Ὁ Ζάνος μάλιστα, νευρικό παι-
δί, ἂν καὶ ἡ καρδιά του πονοῦσε ποῦ ἄφινε τὴ
μαννούλα του γιὰ πρώτη φορά, δὲν ἔβλεπε τὴν
ὄρα νὰ φύγῃ, νὰ περάσῃ, νὰ πάγῃ αὐτὸ τὸ βί-
σανο, αὐτὴ ἡ τυραννία τοῦ χωρισμοῦ. Ἐτοιμα-
σθήκανε λοιπὸν ὅλα, ἀγκαλιάζονται, καὶ γιὰ
μιὰ στιγμή μείνανε ἡ μανάδες ἀγκαλιασμένες
μὲ τὰ παιδιὰ τους, χωρὶς στεναγμό, μόνο δά-
κρυα καὶ ἀναρροφητά. Ὡς καὶ ὁ γιατρός δὲν βα-
στάχθηκε. Ἐκλιγε κ' αὐτὸς καθὼς φιλοῦσε τὰ
δύο παλικάρια στὸ μέτωπο. Ἐξάρνα θυμοῦνται
πῶς λείπει ἡ Χρυσούλα! τὴ φωνάζει ὁ πατέρας
τῆς, τὴ φωνάζει ὁ Κομνηνός· τέλος νὰ τῆνε κ'
ἔρχεται τρεχάτη μὲς' ἀπ' τὸ περιβόλι μὲ δύο
ἀνθοδέσμες στὸ χέρι· μιὰ γιὰ τὸν ἀδελφό τῆς,
καὶ μιὰ γιὰ τὸν Ζάνο. Ἄλλα δάκρυα, κ' ἄλλα
φιλιὰ πάλι. Τέλος ἀνοίγουν ἡ θύρες, βγαίνουν τ'

ἄλρα, τὰ σέρνουν οἱ ἀγωγιάτες ἀπ' ἐμπρός, ἀκο-
λουθοῦν οἱ ταξειδιῶτες ἀπὸ πίσω, ἔπειτα ἡ μαν-
νάδες, οἱ συγγενεῖς, οἱ φίλοι, οἱ γειτόνοι. — «Στὸ
καλό, στὸ καλό!» ἐφωναζάν ἐλοὶ τοὺς. Ἐκτὸς ἡ
μανάδες. Αὐτὲς δὲν εἶχαν πειὰ φωνή. Ἡ Χαρί-
σaina ὅμως, γυναίκα μὲ πειότερη δύναμι, τὸ
κατάφερε νὰ βασταχθῇ γιὰ μιὰ στιγμή καὶ νὰ
πῆ δύο κρυφὰ λόγια τοῦ γιοῦ τῆς. Τοῦ μιλοῦσε
κ' ἔβλεπε τὰ λουλούδια ποῦ κρατοῦσε στὰ χέ-
ρια του. Ἐνοιιά σου, ἔνοιιά σου — εἶπε ὁ Ζάνος
χαμογελώντας, κ' εὐθὺς ἐγύρισαν τὴν κόχη τᾶ-
λρα μὲ τοὺς ταξειδιῶτες καὶ τραβήξανε πρὸς
τὴν ἐξοχή.

Ἄλλὰ δύο λεπτά κ' οἱ νέοι δὲν ἐβλέπανε ἀπὸ
μακριὰ παρὰ τὰ μαντίλια ποῦ κυματίζανε στὸν
ἄερα.

Ἦστερ' ἀπὸ καμμιά βδομάδα, ἡ μητέρα τοῦ
Ζάνου ἐδιάβαζε τὸ ἀκόλουθο γράμμα:

«Μητέρα μου, ἂν πηγαίνουμε ὡς τέλος καθὼς
ἐπήγαμε ὡς τώρα θάχουμε καλὰ ὑστερινά. Τὸ
ταξειδί μας κάτω στὸν λιμένα ἦτανε ἓνας περι-
πατος μὲς τὸν παράδεισο. Τὸ θαλασσινὸ ταξει-
δι ἦσυχο καὶ γλυκὸ σὰν ὄνειρο, — μόνον ποῦ σὲ
συλλογίζουμουν καὶ . . . μὰ καλὰ ὑστερινὰ δὲν
εἶπαμε; τί νὰ καθοῦμαστε νὰ μυρολογοῦμε τώρα;
τάχα ἐπειδὴ θὰ σπουδάσω καὶ θὰ γείνω κ' ἐγὼ
κάτι τι; θάρρος λοιπὸν, πετοῦν τὰ χρόνια, μονά-
χα ὑγεία νάχουμε.

Ἡ Ἀθήνα ὡραία χώρα ὡς τόσο! Νὰ σ' εἶχα
ἐδῶ νὰ τὴν ἰδῆς! Ἴσως γείνη κ' αὐτό! ἀγκαλιά,
τὸ εἶπαμε· κ' ὁ Κομνηνὸς ὅλο μοῦ τὰ κοπανί-
ζει: «Δὲν ἤλθαμε δῶ γιὰ νὰ στρώσουμε τὴν
κάππα μας». καὶ «παπούτζι ἀπὸ τὸν τόπο σου
κ' ἄς ἦν' καὶ μπαλωμένο». Ἐέρεις τῆς παρομιλίας
του. Ἐκεῖνο ποῦ γελῶ μοναχὰ εἶνε ποῦ ἔσοῦ μ'
ἔστειλες νὰ σπουδάσω, κ' ἐξάρνα σοῦ κατέθηκε
νὰ μοῦ μιλήσῃς γιὰ νύφες καὶ παντρεῖες· τοῦ κά-
κου! ἐσεῖς ἡ μητέρες ποτὲς δὲν θὰ φρονιμέψετε.
Ἐγὼ νὰ σοῦ πῶ τί θὰ κάμω ὅμως; θὰ βάλω τὴν
παραγγελιά σου σ' ἓνα καλὸ κομπόδεμα, καὶ θὰ
τὴν κρύψω ὡσοῦ νὰ γείνω γιατρός· καὶ τότες μι-
λοῦμε πάλι. Συμφωνεῖς;

Ἀῦριο ἀρχίζουμε τὰ μαθήματά μας. ἐβολευ-
θήκαμε πολὺ ἔμμορφα σὲ δύο καμαράκια μὲ τὸν
Κομνηνό. Χαιρετίσματα σὲ ὅλους καὶ ὅλες.

ὁ Ζάνος σοῦ.»

Δὲν πέρασε μερόνυχτο καὶ διάβαζε καὶ ὁ Ζά-
νος τὸ ἀκόλουθο γράμμα:

«Ζιανούλη μου, νὰ σοῦ πῶ πῶς ἀγρίεψε τὸ
σπίτι ἀπ' τὴν πικρὴ ὄρα τοῦ μισεμοῦ σου, θ'
ἀρχίσῃς νὰ μὲ μακλόνης, τὸ ξέσω. Μοῦ ὑποσχέθη-
κες πῶς θὰ σταθῆς πιστὸς ἐς τὸ λόγο σου. Γιὰ
ὄνομα τοῦ Θεοῦ, παιδί μου, νὰ μὴ ξεχάσῃς αὐτὴ
τὴν ὑπόσχεσι. Τὸ ὄνειρό μου εἶνε ν' ἄλθῃς πίσω
καὶ νὰ πιάσῃς τὸν τόπο τοῦ πατέρα σου μιὰν

ἡμέρα. Τὴ νύφη σοῦ τὴν ἥρα καὶ πρὶν φύγει, τὴν ξέρεις. Μὴ μοῦ λές πάλι πῶς δὲν εἶνε ἀκόμα καιρός. Ἐχεις καιρό, παιδί μου, καὶ νὰ σπουδάζης, καὶ ν' ἀγαπᾷς τὴ Χρυσούλα σου, καὶ θὰ μαθαίνης περὶ γλήγορα σὰν τὴν ἀγαπᾷς. Ἡ καιμένη σὰν νὰ μισομυρίσθηκε κι' αὐτὴ κᾶτι τι ἀπ' τὸ ψι ψι ψι μας, καὶ κάθε λίγο ρωτᾷ πότε θᾶρθουνε τὰ γράμματά σας. Ὡς τὴν ὥρα δὲν φανίκαν ἀκόμα. Ἴσως αὔριο πρῶτ' θὰ τᾶχουμε. Πηγαίνω νὰ πλαγιαῖσω, ὕπερα ἀπὸ μιὰ καλὴ προσευχὴ γιὰ τὸν γυιόμα μου.

Ἡ μάννα σου.

Υ Γ. Καλὰ ποῦ δὲν ἔκλεισα τὸ γράμμα μου φέε. Σήμερα ἦλθαν τὰ γράμματά σας. Φαντάζεσαι τὴ χαρὰ μας. Βλέπεις δὲ καὶ ποῦ σοῦ γραφᾷ σὰν νᾶξερα τί θὰ μοῦγραφες. Εἴμαστε λοιπὸν σύμφωνοι, δόξα νᾶχῃ ὁ Θεός. Νὰ μὴ σὲ χᾶσω, παιδί μου, κι' ἄς χαλάσῃ ὁ κόσμος.»

Ἐπέρασαν ἕξι μῆνες, ἐπέρασαν δώδεκα μῆνες. Ὁ Ζάνος εἶχε τώρα πατήσει τὰ εἴκοσι, ὁ Κομνηνὸς τὰ εικοσιένα. Ὁ Κομνηνὸς ὅμως ἦτανε κρόο παιδί πάντοτε, ἔπρεπε νὰ τὸν κουρτίσης γιὰ νὰ τὸν ἐνθουσιάσης. Ὁ Ζάνος ὅλο τὸ ἐναντίο! αὐτὸς ἔβγαζε σὰν μπαροῦτι ἅμα ἄκουγε νὰ σέρνεται ἔς τὸ δρόμο ποδόγυρος! Ἦτανε καὶ διακοπὲς τώρα, καὶ βγαίνανε οἱ δύο τους ἕνα καλὸ περίπατο κάθε βράδυ, ὕστερ' ἀπ' τὴ μελέτη τους. Τὸ σχέδιό τους ἦτανε νὰ μελετοῦν καὶ νὰ προγυμνάζουνται τὲς διακοπὲς γιὰ νὰ λιγοστέψουν τὴν ξενιτειά. Ἐσπρίζανε λοιπὸν τὰ δόντια τους καὶ στερηθήκανε τὴν ἀπόλαυσι τῆς πατρίδας γιὰ κανὰ δύο μῆνες, ἂν καὶ κόστισε πολὺ τῆς Χαρίσαινας αὐτὴ ἡ ἀπόφασι.

Νᾶσαι νέες, νᾶσαι ὀμορφος, νᾶσαι Ζάνος, καὶ νὰ βλέπης, λέει, κάθε βράδυ μιὰ μαριόλα καστανομάτα νὰ περνᾷ καὶ νὰ σοῦ χαμογελᾷ, εἶνε, θαρρῶ, ἀρκετὸς πειρασμὸς καὶ γιὰ τὸν ἄϊ Ἀντώνη! αὐτὴ ἦταν ἡ θέσι τοῦ Ζάνου. Στὴν ἀρχὴ τὸ πῆρε γιὰ παιγνίδι, καὶ χωράτενε μάλιστα τοῦ Κομνηνοῦ γιὰ μερικὲς ἡμέρες, κι' ἂν δὲν ἐβγαίνε τώρα μοναχὸς τοῦ ὁ Ζάνος· αὐτὸ ἦτανε παραπολὺ γιὰ τὸ αἷμά του! Στὴν ἀρχὴ τὸν ἔτρωγε μιὰ περιέργεια, ποιά νᾶτανε; Καὶ τί καλοντυμένη! Καὶ κᾶποτε στ' ἄλογο! Ἄ, μακρὰ τὰ ρουχαλάκια σου, Ζάνε, ἔλεγε ἕξαφρα μοναχὸς του, αὐτὴ δὲν θέλει νὰ περάσῃ μόνο τὴν ὥρα της. Καὶ τί θάρρος! ἀκούε ἐκεῖ λέει, νὰ γυρίξῃ πίσω μὲ τ' ἄλογο γιὰ νὰ μὲ ξαναδῇ! Μωρ' αὐτὴ εἶνε ἀγόρι, ὄχι κορίτσι! ὡς τόσο ποιά νᾶνε!

Εἶχε δὲν εἶχε τόμαθε πῶς ἦτανε μοναχοκὸρη τοῦ Σιὸρ Πεζούλη, ποῦ ἦλθε πέρσι βαθύπλουτος ἀπ' τὴν Εὐρώπη κι' ἀποκαταστάθηκε ἔς τὴν Ἀθήνα. Ἦτανε κι' αὐτὸς ἕνας ἀπ' τοὺς ὀλίγους γνωστικούς ποῦ προφθάσανε νὰ μαζέψουνε τὸ δικό τους καὶ νὰ ἔλθουν νὰ γείνουν κᾶτι τι στὸν

τόπο τους μέσα. Ὅσοι κολλήσανε στὴν Εὐρώπη, οἱ περισσότεροι ἐχάσανε καὶ τὸ δικό τους· τοὺς ἔχασε κι' ὁ τόπος τους.

Σὰν εὐχαρίστησε τὴν περιέργειά του ὁ Ζάνος, ἂν καὶ ἐκούνησε τὸ κεφάλι του μ' ἕνα σατυρικὸ χαμόγελο, ἀπὸ μέσα του ὅμως, τὸ εὐχαρίστηθηκε, ἐκολακεύθηκε. Πηγαίνει σπιτί, ρωτᾷ τὸν Κομνηνὸ πῶς εἶνε, τὸν παραγγέλλει σὰν καλὸς γιατρὸς νὰ προφυλαχθῇ μερικὲς ἡμέρες ἀκόμα καὶ νὰ μὴν ἔβγῃ, καὶ τρέχει ἔς τὴν κάμαρά του· ὁ νοῦς του τώρα ἄρχισε νὰ γυρίξῃ. Δὲν μπορούσε νὰ ἡσυχάσῃ.

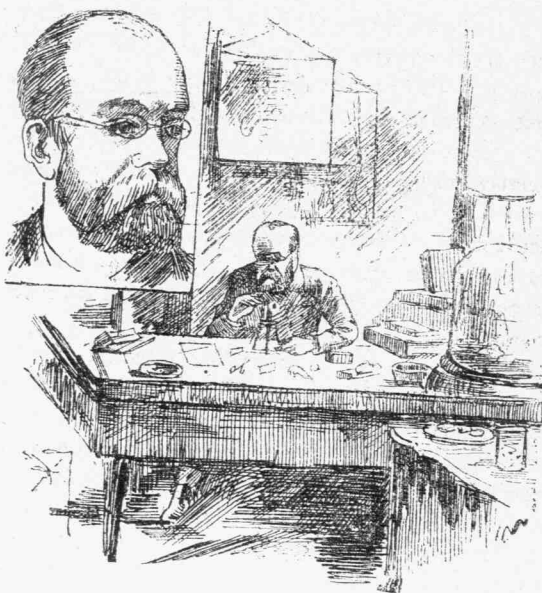
— Ὡχ, ἀδελφέ! μισομυρίσκει ἕξαφρα, νέος εἶμαι θὰ διασπεδάσω· νὰ ἡ ὥρα νὰ τὴν παντρευτῶ κιόλας! Σὰν νὰ λέμε θᾶφρατῶ ψεύτης ἔς τὴ μάννα μου! τὴν καυμένη τὴ μάννα μου!

[Ἐπετα: συνέχεια]

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΤΑ ΒΑΚΤΗΡΙΔΙΑ ΤΗΣ ΦΘΙΣΕΩΣ

Ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ Κῶχ πολὺς λόγος γίνεταί νῦν περὶ βακτηριδίων καὶ θὰ γίνεταί ἐν ὅσῳ αἱ μολυσματικαὶ νόσοι μαστιίζουσι τὸ ἀνθρώπινον γένος, δημοσιεύομεν τρεῖς εἰκόνας παριστώσας τὰ παράδοξα ταῦτα ὄντα ἐντὸς τῶν πτυέλων φθισικοῦ.

Ὁ Κῶχ εἰς τὸ σπουδαστήριόν του.

Εἰς τὴν α'. εἰκόνα φαίνονται ὀλίγιστοι μόνον κόκκοι μετὰ σειρῶν γραμμωδῶν συνισταμένων ἐκ μυριάδων βακτηριδίων, οὐχὶ λίαν καθαρῶς διακρινομένων. Εἰς τὴν β'. ὅμως εἰκόνα ἀπομονωθέντα ὀλίγα τινὰ τοιαῦτα βακτηρίδια διὰ διαφόρων μεθόδων ἐκαλλιεργήθησαν ἐντὸς ἰδιαζόντος θρεπτικοῦ ὑγροῦ καὶ διὰ τοῦτο ἀνεπτύχθη ἐντὸς